

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ЛЕКСЕМИ *FREEDOM* У БРИТАНСЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ (НА МАТЕРІАЛІ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РОМАНУ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА «1984»)¹

Борисов О. О.

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Розвідку присвячено розгляду семантичних особливостей номінативної одиниці “freedom”, яка представляє соціально-політичний феномен «свобода» у британській національній картині світу. Для досягнення поставленої мети відібрано одиниці з британських словників сучасної англійської мови, а також з тексту роману Дж. Орвелла «1984», одного з найпроникливіших творів британської та світової літератури про індивідуальну та соціальну свободу, а точніше її відсутність у людини, яка існує в тоталітарному суспільстві. Методична процедура аналізу здійснювалася поетапно. По-перше, на підґрунті лексикографічних даних синтезовано загальну дефініцію одиниці “freedom”, ієрархізовано її компоненти та здійснено опис значення лексеми. По-друге, встановлено ядро-периферійну структуру значення окресленої номінації термінами інтенціонала та імплікаціонала (з його різними шарами, включаючи негімлікаціонал). По-третє, з позицій традиційного (структурно-семантичного) та когнітивного підходів до вивчення мовних фактів проаналізовано семантику одиниці “freedom”, збагачену різноманітними мовними контекстами її вживання. Розглянуто словосполучення нефразеологічного характеру з компонентом “freedom” у ролі головного та підрядного елемента з подальшим установленням та аналізом відповідних граматичних структур. З’ясовано, що, з одного боку, у романі «1984» широко використовуються словосполучення, фіксовані тлумачними словниками, з іншого боку, розширено список граматичних структур. Крім того, виявлено тематичне коло референцій лексичної одиниці “freedom” – ті тематичні концепти, які відбиваються в її значенні. Результатом аналізу стало також розкриття особливостей лінгвокультурної інтерпретації суспільного явища «свобода», здійснене британським етносом.

Ключові слова: семантична структура, значення, інтенціонал, імплікаціонал, граматична модель.

Borysov O. O. The Semantic Structure of the Lexeme “Freedom” in the British Picture of the World (on the Material of Lexicographical Sources and the Novel “1984” by George Orwell). The article is devoted to the study of the semantic structure of the lexeme “freedom” that reflects “freedom” as a social and political phenomenon in the present-day British picture of the world. To achieve the goal, the word-combinations of a non-phraseological character that contain the component “freedom” in their formal structure were additionally analyzed. They come from the up-to-date British dictionaries as well as the novel “1984” by G. Orwell, the most gut-wrenching story of British literature devoted to social and individual freedom, or rather its absence, in the totalitarian society. Firstly, on the basis of the definitions of “freedom” in British dictionaries the semantics of the lexeme “freedom” was deduced, its components hierarchy defined and described. Secondly, its core-periphery structure in terms of “intensional” and “implicational” (with its different strata, including a “negative implicational” meaning) meanings as parts of the lexical semantics of the word was established. Thirdly, the semantics of the lexical unit “freedom” enriched by different language contexts was analyzed from the traditional and cognitive perspectives. Various word-combinations with the lexeme “freedom” as a core and dependent element were considered and the given grammar patterns were defined and analyzed. On the one hand, the ones fixed in the dictionaries tend to be widely used in the novel “1984” and, on the other hand, the list of the patterns was ultimately extended. A number of thematic concepts “grasped” by the meaning of the lexeme “freedom” was found out. The peculiarities of linguocultural interpretation of the social phenomenon “freedom” by the British was proposed.

Key words: semantic structure, meaning, intensional and implicative meanings, grammar model.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Сучасні лінгвістичні розвідки демонструють тенденції до активного вивчення номінативних царин етнічних картин світу, представлених мовними одиницями та словосполученнями, організованими в межах певної поняттєвої

структури знання. Дослідження проводять у площині вивчення як зовнішнього (морфолого-граматичного), так і внутрішнього (семантичного) складника мовного знака. До фокуса уваги цієї роботи потрапляють одиниця *freedom* сучасної англійської мови та словосполучення із цією лексемою в їхній формальній структурі, знайдені у джерелах британської лексикографії та тексті роману Дж. Орвелла «1984». Знання про універсальне та водночас ідіоетнічне явище, яким є *свобода*, конструюється у вигляді культурного концепту та знаходить своє мовне та мов-

¹ Стаття є дослідницькою частиною програми гранта Erasmus+, Jean Monnet Project “European Antitotalitarian Practices” (№ 599704-EPP-1-2018-1-UA-EPPJMO-MODULE).

ленневе вираження. Таке дослідження, виконане на перехресті традиційної семантики, конструктивного та семантичного синтаксису із залученням когнітивного підходу до мови, є наразі своєчасним, що й зумовлює його актуальність та новизну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роман Дж. Орвелла «1984» досі перебуває у фокусі пильної уваги дослідників. На наш погляд, така зацікавленість полягає в причинах лінгвального та позалінгвального характеру. З одного боку, текст роману організується навколо двох базових концептів свідомості, актуальних та важливих для людства незалежно від епохи, культури чи нації – СВОБОДА та НЕСВОБОДА, взаємозв'язки між якими всебічно експліковані мовними одиницями, словосполученнями, висловленнями, стилістичними засобами та прийомами, текстовими категоріями тощо. З іншого боку, сучасний світ постійно балансує на межі свободи / пригнічення, вільного / нав'язаного вибору, врешті-решт, демократії / тоталітаризму, що змушує, зокрема діячів культури, реагувати на проблему, демонструючи власні погляди на шляхи її розв'язання. Незважаючи на те, що мовні параметри роману були об'єктом уваги цілої низки лінгвістичних студій, присвячених вивченню зокрема лексичних (неологізмів, окказіоналізмів) [6; 13], стилістичних [2] одиниць, дискурсивних [4; 7] особливостей роману тощо, таку розвідку, у якій проаналізовано семантичні параметри *freedom*, що широко вживається в контекстах різнотипних словосполучень, представлено *вперше*.

Формулювання мети і завдань статті. Метою статті є встановлення та опис семантичної структури одиниці *freedom* у британському варіанті сучасної англійської мови. **Завдання** статті полягають в окресленні змістових меж одиниці позначення *свободи* в сучасній англійській мові та ієрархізації компонентів значення *freedom*; визначенні граматичних моделей побудови усталених та вільних словосполучень з елементом *freedom*, знайдених у британських тлумачних словниках та творі Дж. Орвелла «1984»; виявленні нових семантичних ознак змісту *freedom* у контекстах вказаних словосполучень; ядерно-периферійній стратифікації значення одиниці; устанавленні референційних зон її семантики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для окреслення меж значення *freedom* сучасної англійської мови використовуємо базові тлумачні британські словники. Так, у Кембриджському словнику значення лексеми *freedom* організується системою таких семантичних ознак: *the right to live in the way you want, say what you think, and make your own decisions without being controlled by anyone else* [16]. Гіперсемою значення виступає компонент 'the right', якому підпорядковані гіпосеми його уточнення: 1) 'to live in the way you want'; 2) 'say what you think'; 3) 'make your own decisions', які, своєю чергою, уточнені комплексною семою 'without being controlled by anyone else' з ядерною семою 'controlled', що супроводжується семою заперечення 'without'. Таким чином, зміст дефініції акцентує на тому, що для особи в певному часо-просторі *немає заборон для власного волевиявлення*. Установлюється різниця між

вільним (демократичним) та не-вільним (тоталітарним) соціальним існуванням суб'єкта.

Значення лексеми *freedom*, поданої в Оксфордському словнику (*the power or right to act, speak, or think as one wants* [19]), є семантично більш компактним. Однак воно розкривається в двох рівноправних гіперсемах 'the power' / 'right' (явища фізичної, комунікативної або мисленнєвої діяльності), що маркується рівноправними гіпосемами 'act', 'speak', 'think', конкретизованими комплексною семою 'as one wants'. Так само підкреслюється 1) наявність у людини можливостей діяти, думати та говорити те, що вона *хоче*; 2) факт того, що вона виступає в ролі суб'єкта, творця, який змінює навколишній світ, та не є об'єктом втілення чужої волі, зокрема обмеженого кола людей (партії), у тоталітарній державі.

У цілому, збігаючись з наведеними даними, у словнику видавництва Коллінз *freedom* розуміють так: *the state of being allowed to do what you want to do* [17]. Свобода визначається не як право чи здатність, а як *стан, зумовлений соціальними умовами (state of being allowed to do), той, який надається (нетоталітарним) соціумом для здійснення певних індивідуально важливих дій*.

Ті самі гіперсеми – 'right' та 'state' – відтворюються під час аналізу дефініцій словника видавництва Лонгман. У ньому наведено два варіанти розуміння *свободи*, які визначаються властивостями *злічувальності :: незлічувальності*: ЛСВ₁, *the right to do what you want without being controlled or restricted by anyone*; ЛСВ₂, *the state of being free and allowed to do what you want* [18]. Додатковою ознакою, рівною за рангом семі 'being controlled', є 'restricted'; обидва компоненти уточнюються семою 'anyone', хоча, на нашу думку, вона скоріше виконує підсилювальну функцію: за контролем чи обмеженням людської поведінки в соціумі завжди знаходиться діюча особа.

Отже, спільність поданих значень очевидна, а дещо різне лексикографічне представлення *freedom* сприяє точнішому відтворенню багатогранного змісту цього етнокультурного феномену. Це дає змогу схематично представити розуміння свободи британцями (зокрема у *власному демократичному суспільстві*) як стану, здатності та права особи думати, говорити та діяти поза зовнішнім контролем (*the state, power or right to act, speak, or think without being controlled*).

Розглянемо те, як експлікуються інші семи значення *freedom* одиницями різної частиномовної належності, що сполучаються з нею. Під час такої взаємодії слово проходить крізь синтагматичний і парадигматичний фільтри, у результаті чого в його семантиці зникають одні та актуалізуються інші смислові ознаки [1, 78; 5, 45; 8, 218; 12, 77]. Для кращого уявлення процесу будемо користуватися термінологією М. В. Нікітіна, уведеною для пояснення механізмів формування змісту мовного знака [9; 10]. У структурі значення, розглянутого крізь когнітивну призму, виділяються дві частини: інтенціонал (змістове ядро значення) та імплікаціонал (периферія ознак, які оточують це ядро) [9, 204]. Якщо інтен-

сіонал є структурованою сукупністю обов'язкових ознак (гіпер- та гіпосем), яка конститує цей клас концептуалізованих денотатів [1, 160], забезпечуючи спільну мовленнєву діяльність, то імплікаціонал складається з тих додаткових до ядра імплікованих сем, які актуалізуються контекстом [9, 105]. Імплікаціонал, що віддзеркалює зануреність вербалізованого концепту в мережу міжконцептуальних зв'язків індивідуальної та колективної свідомості, поділяється на сильний (найбільш очікувані ознаки денотата), слабкий (вірогідні ознаки) та негативний (негімплікаціонал) (непритаманні / неможливі для денотата ознаки) [9, 106; 10, 72]. Тож у синтезованому вище для зручності оперування змісті *freedom* (*the state, power or right to act, speak, or think without being controlled*) розкривається його інтенсіонал. Подальший компонентний аналіз семи 'right' (*the fact that a person can expect to be treated in a fair, morally acceptable, or legal way* [16]) дає змогу стверджувати, що інтенсіонал містить і сему позитивної оцінки концептуалізованого явища *свобода*.

Ознаки інтенсіонала виявляють низку взаємозв'язків з іншими семами (зони імплікаціонала), реалізованими в межах словосполучень з одиницею. Такі семантичні компоненти актуалізуються в різних контекстах через те, що сполучуваність слів засновано на логічній природі позначених предметів, дій, явищ [3, 33]. Стратифікація імплікаціонала відбувається так. Словосполучення, виявлені в лексикографічних джерелах, фіксують семи сильного імплікаціонала "freedom" у випадку, коли неопосередковано конкретизуються семи 'the state', 'power', 'right' ('to act', 'to speak', 'to think'), зокрема в одиницях з ядерною лексемою *freedom*. Слабкий імплікаціонал висвітлюється в складі словосполучення у двох випадках: 1) тоді, коли лексема *freedom* є залежною від іншої, тобто 'freedom' реалізується як периферійна сема іншого значення, і відповідно сема, реалізована іншою головною одиницею таких словосполучень, функціонує на периферії значення "freedom"; 2) значення "freedom" є зв'язаним, переосмисленим, однак водночас стертим, і тому результати концептуалізації цього денотата зберігаються та функціонують на рівні колективної мовної свідомості британців, що відбивається зокрема в лексикографії.

З формально-конструктивних позицій словосполучення з компонентом *freedom*, у яких актуалізується **сильний імплікаціонал** його значення, поділяються на іменникові й дієслівні та будуються за такими граматичними схемами: 1) **Adjective + Noun**: *academic / artistic freedom, political freedom, religious freedom, personal / individual freedom* [18] (активовані в цих одиницях семи уточнюють межі значення лексеми *freedom*, тематично звужуючи його до певної сфери діяльності: *навчання/освіта, мистецтво, політика, релігія, особисте життя*); 2) а) **Noun + of + (Adjective) Noun**: *freedom of assembly, freedom of the Press, freedom of religion / worship, freedom of speech / expression, freedom of choice / movement, Freedom of Information Act, freedom of the seas* [16; 17; 19] (відбувається подальше розширення кола референцій значення: *зібрання, преса, публіч-*

ний виступ, віросповідання, доступ до урядової інформації, морське право); б) **Noun + from + Noun**: *freedom from something, freedom from want* [17] (абстрактна свобода втілюється в свободу *матеріальну*); в) **Noun + to-Infinitive**: *freedom to do, freedom to do what we want* [18] (у цьому випадку спостерігаємо фактичне дублювання сем інтенсіонала).

Останній тип словосполучень реалізує схему 3) **Verb + Noun**: *to gain freedom, to secure freedom, to win freedom, to abridge freedom, to curtail freedom, to have the freedom to do something, to enjoy freedom* [15; 18; 19]. Розглядаючи їх, констатуємо, що феномен, позначений лексемою *freedom*, асоціативно постає як об'єкт, над яким виконують низку дій: *to gain (obtain something wanted) / to secure (succeed in obtaining smth), to win (acquire as a result of a contest, conflict, bet), to abridge (shorten (a piece of writing) without losing the sense) / to curtail (reduce in extent or quantity) / to have (possess, own or hold) / to enjoy (take delight or pleasure in)* freedom [19]. Концептуальна метафора, яку використовує британський етнос для осягнення сутності *свободи*, має вигляд: СВОБОДА є ОБ'ЄКТ. Саме вона лежить в основі тих іменникових словосполучень, у яких якісні прикметники надають оцінку / параметричну категоризацію свободи: *great, considerable, total, complete freedom* [18]. Ця метафора належить до онтологічного типу у класифікації Дж. Лакоффа та М. Джонсона (орієнтаційна, онтологічна, структурна [14, 62–65]). Так само в типології М. В. Нікітіна її категоризують як онтологічну, хоч як і підтип когнітивної (когнітивна (онтологічна :: синестезична) :: емотивно-оцінна [9, 206]). У таких одиницях зміст *freedom* виявляє негативні (напр., 'to curtail') та позитивні (напр., 'to enjoy') аксіологічні семи. Похідне ж значення лексеми сформувалося навколо гіперсеми нового інтенсіонала – нової предметної сфери (об'єкта фізичного світу), у яку метафора, згідно з контекстом, номінативно перевела лексему, а імплікаційні смисли вербалізованої *свободи* співвідносяться з ознаками імплікаціонала позначеного об'єкта дійсності, відбиваючи всілякі операції з ним. З урахуванням того, що метафора є стертою, можливо стверджувати, що метафоричний смисл перейшов із зони негімплікаціонала до **слабкого імплікаціонала**. О. О. Паріна зазначає, що для багатьох метафор суттєвим є намагання звільнитися від образного компонента, адже це може заважати функціонуванню тієї чи іншої одиниці [11, 67].

У тлумачних словниках знайдено словосполучення, у яких лексема *freedom* не є ядерним конститuentом: 1) **(Adjective) + Noun + of + Noun**: *Medal of Freedom* [18]; 2) **Noun + (of/for) + Noun (+Noun)**: *freedom box / fine, Freedom Food programme, freedom ceremony, degrees of freedom, freedom fighter, fighting, rider, the struggle, fight for freedom* [16; 17; 19]. Актуалізовані семи так само відносяться до **слабкого імплікаціонала**; при цьому відбувається тематична активація референтних сфер *внутрішня (соціальна / економічна) політика, наука, суспільне / особисте життя*. Семантика таких одиниць формується навколо метонімії, наприклад, у *freedom box (a box designed to hold a document granting the freedom*

of a town or city) [19] міститься метонімізоване значення "freedom": ВМІСТ (надане право) замість КОНТЕЙНЕР (документ). Сема інтенціонала *document* відходить на периферію, а її місце займає периферійний компонент *freedom*.

Подальше встановлення сем імплікаціонала стає можливим за рахунок залучення мовленнєвих контекстів з одиницею *freedom* у тексті роману «1984». Так, одиниці з ядром *freedom* конструювалися в межах таких іменникових та дієслівних граматичних моделей: 1) **Adjective + Noun**: *political freedom, intellectual freedom* (377); 2) а) **Noun + of + Noun**: *freedom of speech* (258), *freedom of the Press, freedom of assembly, freedom of thought* (16), *freedom of choice* (266); б) **Noun + Noun + and + Noun**: *freedom, justice and fraternity* (256); в) **Noun + and + Noun**: *freedom and happiness* (331); г) **Noun + to-Infinitive**: *freedom to say* (103); 3) **Verb + Noun**: *to perpetuate (Un)freedom* (256). З одного боку, спостерігаємо використання Дж. Орвеллом усталених словосполучень (1, 2а), з іншого – відбувається або збагачення зони імплікаціонала через залучення концептів (б) СПРАВЕДЛИВІСТЬ, БРАТЕРСТВО, (в) ЩАСТЯ, (3) ІСНУВАННЯ, або лише дублювання його інтенціонала (1, 2а, 2г, напр., *freedom of thought, freedom to say*).

Щодо одиниць із залежною лексемою *freedom*, то вони вибудовувалися так: 1) **Noun + of + Noun**: *an idea of freedom, the concept of freedom* та 2) **Verb + (of) + Noun**: *to dream of freedom*. Такі одиниці народжуються через вербалізацію зони перетину концептів ІДЕЯ / ДУМКА, МРІЯ та СВОБОДА. Референції відбивають тематичні ділянки: *фізичний світ, внутрішній світ особи, суспільні цінності*.

Предикативні словосполучення в тексті роману доповнюють периферійні інформаційні сектори значення *freedom*. Зокрема, сильний імплікаціонал отримує текстову конкретизацію ідеї того, що будь-яка свобода починається з *найпростішого*, наприклад, можливості вголос висловлювати очевидні речі:

"*Freedom is the freedom to say that two plus two make four: If that is granted, all else follows*" (103), що є заporукою суспільства вільного, демократичного; він розширюється знанням про інтерпретацію свободи як не тільки політичної, але й інтелектуальної ідеї колективної свідомості, напр.: "...since *political and intellectual freedom no longer existed even as concepts, and were therefore of necessity nameless*" (377). Слабкий імплікаціонал включає інформацію про існування в реальному світі об'єкта свобода, який можна виміряти: "Do you feel that you have more freedom now than you had in those days?" (115), або про припинення "...freedom no longer existed" (377) чи заперечення його існування: "There can be no freedom" (266). Приклади об'єднані метафорою СВОБОДА є ОБ'ЄКТ. Тож

речення "...since *political and intellectual freedom no longer existed even as concepts, and were of necessity nameless*" (377) відтворює зміст як сильного, так і слабого імплікаціонала.

Негімплікаціонал фіксується оригінальними (авторськими) парадоксальними метафоричними / оксюморонними висловленнями, типу:

You know the Party slogan: "Freedom is Slavery". Has it ever occurred to you that it is reversible? Slavery is freedom" (333), у якому свобода діяти так, як хочеш, осмислюється як така, що являє собою поневолення, а в "правильному" суспільстві поневолення, тобто належність до Партії та виконання її вищої волі, і є свобода – надана особі можливість взагалі вижити, стати всесильним та безсмертним: "But ... if he can merge himself in the Party so that he IS the Party, then he is all-powerful and immortal" (333). Зівставлення аксіологічно протилежних концептів СВОБОДА та РАБСТВО фіксується структурною метафорою (пор, *the state of being a slave, a person who is the legal property of another and is forced to obey them* [19]), створюючи ефект цинічного абсурду, який практикується в суспільстві з тоталітарною моделлю. Якщо свободу можна відмінити (*formally put an end to (a system, practice, or institution)* [19]): "How could you have a slogan like 'freedom is slavery' when the concept of freedom has been abolished?" (68), то вона концептуалізується як ПРАКТИКА або ІНСТИТУТ. До цієї ж зони включається й розуміння свободи як здатності вмерти, маючи змогу відчувати ненависть до Партії, фанатичних виконавців її волі: "To die hating them, that was freedom" (354). Тож референціями значення *freedom* є соціальна реальність, фізичний світ, внутрішній світ, політика, смерть.

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Інтенціонал семантичної структури лексеми *freedom* відображає сприйняття британцями свободи як стану, здатності та права особи думати, говорити та діяти поза зовнішнім контролем. Імплікаціонал та негімплікаціонал значення, актуалізовані в контекстах усталених та вільних словосполучень, спрямовують до таких концептуалізованих етносом ділянок дійсності, як освіта / навчання, мистецтво, релігія, мас-медіа, особисте життя, право, внутрішня, зовнішня політика, наука, смерть, соціальна реальність, фізичний світ, внутрішній світ особи. На відміну від інтенціонала, де зафіксовано позитивну оцінку концептуалізованого феномену, інші шари значення включають як позитивну, так і негативну оцінки семи. Перспективу подальших досліджень убачаємо в розгляді словосполучень з ядерною та ядерною одиницею *free*, що дасть змогу розширити межі інтерпретацій соціального феномену *свобода* в етнічній картині світу британців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алефиренко Н. Ф. Спорные проблемы семантики / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Гнозис, 2005. – 326 с.
2. Аничкина Н. А. Индивидуальные стилистические особенности эссе Дж. Оруэлла и проблема их сохранения при переводе на русский язык : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.20. «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Н. А. Аничкина. – Москва, 2002. – 20 с.

3. Беляевская Е. Г. Семантика слова / Е. Г. Беляевская. – М. : Высш. шк., 1987. – 128 с.
4. Боднар О. І. Інтертекстуальність роману Дж. Оруелла «1984» / О. І. Боднар // Волинь філологічна : текст і контекст. Інтертекстуальність у системі художньо-філософського мислення : [зб. наук. праць]. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – Вип. 7. – С. 29–34.
5. Васильев Л. М. Современная лингвистическая семантика / Л. М. Васильев. – М. : Высш. шк., 1990. – 176 с.
6. Картель О. Н. «Новояз» и неологизмы в романе «1984» Дж. Оруелла : [мат. X Междунар. науч. практ. конф., (Минск, 23 ноября 2016 г.)] / О. Н. Картель. – Минск : БГУ, 2017. – Ч. 5. – С. 49–55.
7. Куницька І. В. Травматичний дискурс антиутопії (на матеріалі роману Дж. Оруелла «1984») / І. В. Куницька // Сучасні літературознавчі студії. Літературний дискурс : транскультурні виміри. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2015. – Вип. 12. – С. 341–353.
8. Манакин В. Н. Сопоставительная лексикология / В. Н. Манакин. – К. : Знання, 2004. – 326 с.
9. Никитин М. В. Курс лингвистической семантики / М. В. Никитин. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2007. – 819 с.
10. Никитин М. В. Лексическое значение слова (структура и комбинаторика) / М. В. Никитин. – М. : Высшая шк., 1983. – 127 с.
11. Опарина Е. О. Метафора в языке и тексте / Е. О. Опарина. – М. : Наука, 1988. – 176 с.
12. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К., 2008. – 712 с.
13. Сосніна Т. В. Способи відтворення квазіреалій у перекладі роману Дж. Оруелла «1984» / Т. В. Сосніна // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Філологічні науки. – 2012. – Вип. 30. – С. 308–312.
14. Lakoff G. *Metaphors We Live by* / George Lakoff, Mark Johnson. – London : The University of Chicago Press, 2003. – 276 p.

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

15. Бенсон М. Комбинаторный словарь английского языка / Мортон Бенсон, Эвелин Бенсон, Роберт Илсон. – М. : Русский язык, 1990. – 286 с.
16. Cambridge Dictionary online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english>.
17. Collins Cobuild English Language Dictionary online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>.
18. Longman Dictionary of Contemporary English online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ldoceonline.com/>.
19. Oxford Living Dictionaries online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://en.oxforddictionaries.com/>.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- Orwell G. “1984” [Electronic resource] / George Orwell. – 393 p. – Access mode : <https://www.planetebook.com/free-ebooks/1984.pdf>.